

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 192/2022-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. AŽALTOVIČ & PARTNERS s. r. o., Pred poľom 1652, Trenčín, proti uzneseniu Okresného súdu Košice II č. k. 14P/99/2021-30 zo 16. septembra 2021 a uzneseniu Krajského súdu v Košiciach č. k. 8CoP/300/2021-53 z 2. decembra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na ochranu rodičovských práv podľa čl. 41 ods. 4 a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky („ústava“) rozhodnutiami okresného a krajského súdu o jeho návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia na úpravu rodičovských práv a povinností k jeho maloletej dcére. Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľ sa na okresnom súde návrhom zo 6. septembra 2021 domáhal nariadenia neodkladného opatrenia tak, aby jeho štvorročná dcéra bola na čas do rozhodnutia vo veci samej zverená do v týždňoch realizovanej striedavej osobnej starostlivosti jeho a matky maloletej; alternatívne žiadal, aby súd upravil jeho styk s maloletou tak, že s ňou bude každý druhý týždeň od piatka poobedia do utorka rána. Návrh odôvodňoval tým, že po odchode matky zo spoločnej domácnosti sa maloletá nachádza len v jej starostlivosti a jeho osobný styk s maloletou závisí výlučne na ľubovôli matky, ktorá mu styk umožňuje v minimálnom rozsahu.

3. Okresný súd pred rozhodnutím o návrhu sťažovateľa prostredníctvom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny prešetril pomery sťažovateľa, maloletej a jej matky. Zistil, že sťažovateľ s matkou

maloletej a s maloletou prestal žiť v spoločnej domácnosti 27. júla 2021 po tom, ako sa matka spolu s maloletou na výzvu sťažovateľa odsťahovala do iného bytu. Tomu predchádzal rozpad partnerského vzťahu sťažovateľa a matky maloletej, ktorá nadviazala vzťah s iným mužom. Vzťahy sťažovateľa a matky maloletej sú narušené rozpadom ich vzťahu, čo sa prejavuje nedostatkom ich konštruktívnej komunikácie. Ďalej považoval súd za osvedčené, že v auguste 2021 bola maloletá celý týždeň u sťažovateľa a potom u neho bola spravidla každý druhý víkend, keď matka sťažovateľa vopred kontaktovala, či chce byť s maloletou. Okrem toho matka zdôraznila, že sťažovateľ s maloletou komunikuje telefonicky, vôbec mu nebráni v stretávaní sa s ňou, no so sťažovateľom navrhovanou striedavou starostlivosťou nesúhlasí. Tieto okolnosti okresný súd vyhodnotil tak, že nie je daná potreba bezprostrednej úpravy vzťahov rodičov a maloletej, keďže sťažovateľ je v pravidelnom telefonickom a osobnom kontakte s maloletou bez toho, aby medzi nimi dochádzalo či už k samovoľnému, alebo matkou maloletej spôsobovanému odcudzeniu.

4. Sťažovateľ podal proti rozhodnutiu okresného súdu odvolanie, v ktorom poukázal na to, že konaním matky a ponechaním doterajšieho stavu zo strany okresného súdu dochádza k vzniku rozporu s najlepším záujmom maloletej. Sťažovateľ namietal, že okresný súd neúplne zistil skutočný stav a že sa opomenul zaoberať aspoň jeho alternatívnym návrhom.

5. Krajský súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením potvrdil uznesenie okresného súdu. Pritom vychádzal z § 325 ods. 1 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého neodkladné opatrenie možno nariadiť, ak je potrebné bezodkladne upraviť pomery. Krajský súd sa stotožnil s tým, že sťažovateľ v návrhu neosvedčil naliehavosť neodkladnej úpravy a ani nebezpečenstvo bezprostredne hroziacej ujmy maloletej. Podľa krajského súdu okresný súd zistil stav veci v rozsahu nevyhnutnom pre rozhodnutie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. V tejto súvislosti zdôraznil, že v konaní o nariadenie neodkladného opatrenia nemožno vykonať komplexné dokazovanie a je vecou navrhovateľa, aby osvedčil skutočnosti, ktoré by zakladali dôvod na jeho nariadenie. Krajský súd zdôraznil to, že neboli osvedčené tvrdenia sťažovateľa, že mu matka neumožňuje stretávať sa s dcérou a, práve naopak, že sťažovateľ je v pravidelnom kontakte s maloletou. To má za následok, že práva maloletej nie sú žiadnym spôsobom ohrozené. Ďalej krajský súd poukázal na potrebu dohody rodičov o striedavej osobnej starostlivosti alebo riadneho dokazovania, čo pri návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia nie je možné.

III.

6. Sťažovateľ namieta, že všeobecné súdy rýdzo formálne odmietli prihliadať na jeho rodičovské práva, ktoré nadväzujú na najlepší záujem jeho dcéry, ktorá má právo na oboch rodičov. Podľa sťažovateľa všeobecné súdy prispeli k favorizácii matky a uprednostnili stav, v ktorom je nedôvodne a protiprávne obmedzovaný na svojich rodičovských právach. Sťažovateľ tvrdí, že bolo porušené aj jeho základné právo na súdnu ochranu, pretože napadnuté rozhodnutia sú arbitrárne, pretože všeobecné súdy žiadnym spôsobom nevysvetlili, v čom spočívalo neosvedčenie ním tvrdených skutočností. Rovnako považuje za arbitrárne odôvodnenie, podľa ktorého nie je dôvod bezodkladne upraviť pomery, pretože život, zdravie a ani najlepší záujem maloletej nie je ohrozený, keďže pri nariadení neodkladného opatrenia sa takáto hrozba nevyžaduje.

7. Sťažovateľ zastáva názor, že ako otec má právo, aby s maloletou strávil polovicu jej voľného času a aby s ňou bol v pravidelnom osobnom kontakte s tým, že konanie vo veci samej nebráni tomu, aby na čas do jeho skončenia bol styk s maloletou upravený tak, aby nebol obmedzovaný

rozhodnutiami matky. Sťažovateľ tvrdí, že osvedčil skutočnosti potrebné na nariadenie neodkladného opatrenia, a preto napadnutými rozhodnutiami bolo porušené jeho právo na ochranu rodičovských práv, keďže namietané rozhodnutia nerešpektovali právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť oboch rodičov a na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s oboma rodičmi.

IV.

8. Proti napadnutému uzneseniu okresného súdu sťažovateľ mohol podať odvolanie, čo aj využil a o odvolaní rozhodol krajský súd. Existencia opravného prostriedku neprípúšťa právomoc ústavného súdu rozhodovať o uznesení okresného súdu, keďže odvolanie predstavovalo účinný právny prostriedok ochrany práv sťažovateľa. Preto bola ústavná sťažnosť v tomto rozsahu pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

9. K namietanému uzneseniu krajského súdu treba uviesť, že k preskúmvaniu uznesení o nariadení neodkladného opatrenia ústavný súd pristupuje zdržanlivo, vychádzajúc z právneho názoru, podľa ktorého zásadne nie je oprávnený zasahovať do rozhodnutí všeobecných súdov, ktorými nariaďujú či zrušujú neodkladné opatrenia, a to nielen preto, lebo nie je opravnou inštanciou v rámci sústavy všeobecných súdov, ale aj preto, lebo ide o také súdne rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností účastníkov konania (spravidla) nezasahuje konečným spôsobom. Ústavný súd meritórne posudzuje neodkladné opatrenia zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o vydaní neodkladného opatrenia alebo o zamietnutí návrhu na jeho vydanie, resp. zrušenie pristupuje len za celkom výnimočných okolností. Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných opatreniach iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (II. ÚS 435/2021, I. ÚS 19/2020). Aj v konaní o návrhu na vydanie či zrušenie neodkladného opatrenia však musia byť rešpektované minimálne požiadavky, ktoré tvoria podstatu základného práva na súdnu ochranu. Rozhodnutie o návrhu na vydanie či zrušenie neodkladného opatrenia musí mať predovšetkým zákonný podklad, musí byť vydané príslušným orgánom a nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom odôvodnené.

10. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou domáha ďalšieho preskúmania správnosti rozhodnutia o jeho návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. Účelom konania pred ústavným súdom je však ochrana ústavnosti, a nie poskytnutie ďalšieho opravného prostriedku umožňujúceho prehodnocovať správnosť záverov všeobecných súdov. Zo strany sťažovateľa pritom ide o opakovanie námietok, ktoré uviedol v odvolaní a s ktorými sa krajský súd vyrovnal. Rozhodnutiu krajského súdu nemožno vyčítať, že sa nezaoberalo podrobne všetkými tvrdeniami sťažovateľa či matky maloletej, keďže zistenie skutkového stavu založené na úplnom dokazovaní bude predmetom konania vo veci samej. Účelom postupu, ktorý predchádza rozhodnutiu o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, nie je definitívne zistenie skutkového stavu, ale zistenie naliehavosti potreby dočasnej úpravy pomerov.

11. Krajský súd v namietanom rozhodnutí primerane vysvetlil, že takáto naliehavosť nie je daná, čo odôvodnil dostatočne osvedčenými skutočnosťami, z ktorých vyplýva, že sťažovateľ sa s maloletou pravidelne každý týždeň osobne stretáva a popritom s ňou komunikuje aj telefonicky. Takéto

odôvodnenie rozhodnutia krajského súdu, ktoré treba vnímať aj s činnosťou okresného súdu, ktorý pomery sťažovateľa, maloletej a jej matky prešetril, nie je v rozpore s princípmi spravodlivého procesu tak, ako ich treba vnímať pri poskytovaní predbežnej a dočasnej úpravy. Úvaha krajského súdu o tom, že nie je daná potreba bezodkladnej úpravy, je výsledkom zhodnotenia aktuálneho stavu stretávania sa otca s maloletou v čase rozpadu partnerského vzťahu sťažovateľa a matky maloletej. Zrejme nie práve priateľská úroveň komunikácie sťažovateľa s matkou jeho dcéry nie je dôvodom na nariadenie neodkladného opatrenia.

12. Nemožno súhlasiť so sťažovateľom v jeho tvrdení, že zamietnutím jeho návrhu bola nedôvodne favorizovaná matka maloletej. Rozhodnutie krajského súdu je výsledkom zvažovania potreby nariadenia neodkladného opatrenia a nie toho, či je dôvod na starostlivosť rodičov o maloletú v rovnakom rozsahu vyjadrenom v rovnakom počte kalendárnych dní. Zabezpečenie čo najvhodnejšej úpravy práv rodičov, ktorí spolu nežijú, nemožno stotožňovať so šalamúnskym riešením, podľa ktorého má každý z rodičov nárok na to, aby s dieťaťom trávil polovicu jeho voľného času. Tak tomu nie je ani u rodičov, ktorí spolu žijú.

13. V týchto súvislostiach neobstojí ani námietka o tom, že namietané rozhodnutia sú nedostatočne odôvodnené, a preto arbitrárne. Rozhodnutie krajského súdu spolu s rozhodnutím okresného súdu dáva jasnú a zrozumiteľnú odpoveď na otázku, prečo nie je dôvod na nariadenie neodkladného opatrenia. Skutočnosť, že obsahuje nadbytočný naratív o tom, že život, zdravie a ani najlepší záujem maloletej nie je ohrozený, nie je dôvodom na konštatovanie jeho arbitrárnosti, keďže záver o nedostatku potreby bezodkladnej úpravy je riadne zdôvodnený a vychádza zo skutočností, ktoré okresný súd správne bez návrhu zistil prešetrením pomerov rodičov a maloletej prostredníctvom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Zbytočne na kontradiktórnosť zameraná úvaha okresného súdu o tom, že sťažovateľ neosvedčil skutočnosti odôvodňujúce nariadenie neodkladného opatrenia, bola nadbytočná. Je tomu tak z toho dôvodu, že rozhodujúce skutočnosti považoval okresný súd za osvedčené z dokazovania, ktoré správne sám inicioval, keď pomery a postoje sťažovateľa, maloletej a jej matky prešetril prostredníctvom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

14. Napadnuté uznesenie krajského súdu nie je svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené. Rovnako nemožno dospieť k záveru, že by nedôvodne neposkytovalo ochranu rodičovských práv sťažovateľa. Preto nemožno dospieť k záveru o porušení sťažovateľom namietaného základného práva na ochranu rodičovských práv podľa čl. 41 ods. 4 alebo základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavná sťažnosť je v rozsahu namietaného rozhodnutia krajského súdu zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

V.

15. Na okraj s ohľadom na to, že ústavná sťažnosť sťažovateľa je akýmsi pokračovaním konania o jeho návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, však treba uviesť, že sťažovateľom namietané základné práva môžu byť zabezpečené v konaní o úprave výkonu rodičovských práv a povinností tak, ako ho predpokladá § 111 písm. b) Civilného mimosporového poriadku. Sťažovateľ namiesto toho, aby svojím návrhom inicioval takéto konanie, akoby hľadá konečné riešenie rozpadu svojho partnerského vzťahu a s tým spojeného rodičovského konfliktu v nevhodnom prostredí konania o ústavnej sťažnosti. K tomu treba uviesť, že ústavný súd nie je arbitrom, ktorého úlohou by malo

byť nájdenie definitívne správneho usporiadania rodičovských práv v konaní o ústavnej sťažnosti, ktoré nadväzuje na rozhodnutia všeobecných súdov o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia.

16. Táto úloha stále patrí všeobecným súdom v konaní vo veci samej a je celkom nesprávne, ak sa splnenie tejto úlohy očakáva od ústavného súdu. To platí osobitne s ohľadom na to, že k asi definitívnemu rozpadu partnerského vzťahu sťažovateľa a matky maloletej došlo v júli 2021, sťažovateľ návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podal začiatkom septembra 2021, pričom o jeho zamietnutí bolo rozhodnuté ešte v decembri 2021. Podanie ústavnej sťažnosti s odstupom takmer dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o zamietnutí návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia je cestou hľadania nesprávneho priestoru, v ktorom má byť zázračným šibnutím základných práv nájdená správna a konečná úprava rodičovských práv sťažovateľa. Takáto úprava už mohla byť nájdená v konaní vo veci samej, ak by začalo spolu s konaním o nariadenie neodkladného opatrenia.

17. Bolo nielen na sťažovateľovi, ale aj na všeobecných súdoch, aby svojím procesným postupom vytvorili vhodný priestor na skoré riešenie rodičovského konfliktu v konaní o úpravu práv a povinností sťažovateľa a matky k ich maloletej dcére. V tejto úlohe nezlyhal len sťažovateľ, ktorý spolu s návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia nepodal aj návrh vo veci samej. Ideálny nebol ani postup všeobecných súdov, ktoré na osvedčenú hmotnoprávnu skutočnosť toho, že rodičia maloletej spolu nežijú a sú v zrejmom rodičovskom konflikte, nereagovali podústavným právom predpokladaným spôsobom, keď podľa § 23 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku nezačali konanie vo veci starostlivosti súdu o maloletú. Konkrétne nezačali konanie podľa § 111 písm. b) Civilného mimosporového poriadku o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností tak, aby aj bez návrhu podľa § 36 ods. 1 Zákona o rodine čo najskôr upravili výkon rodičovským práv a povinností sťažovateľa a matky maloletej.

18. Práve takýto aktívny procesný prístup spojený s dokazovaním na rýchlo nariadených pojednávaniach mohol viesť k skorému, možno aj konsenzuálnemu riešeniu rodičovského konfliktu bez toho, aby do tohto procesu bolo zasahované konaním o ústavnej sťažnosti. V tejto súvislosti možno nadviazať na už naznačenú nevhodnosť sporového kontradiktórneho vnímania rodinných vecí. Z už spomenutých ustanovení podústavného práva je zrejmé, že riešenie rodičovských konfliktov nie je vecou kontradiktórneho sporu, ale vecou pomoci štátu rodičom pri riešení ich dieťa zaťažujúceho konfliktu ako následku rozpadu ich partnerského života. Práve aktívna, návrhmi neobmedzená účasť súdov sa takto môže stať nástrojom na to, aby bola rodičom, ktorí sa starajú o deti, zo strany štátu poskytnutá taká pomoc, ktorú predpokladá čl. 41 ods. 5 ústavy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. marca 2022

Peter Straka
predseda senátu